ANOVA – analýza rozptylu

Analýza rozptylu - ANOVA

Základní technika sloužící k posouzení rozdílů mezi více úrovněmi pokusného zásahu

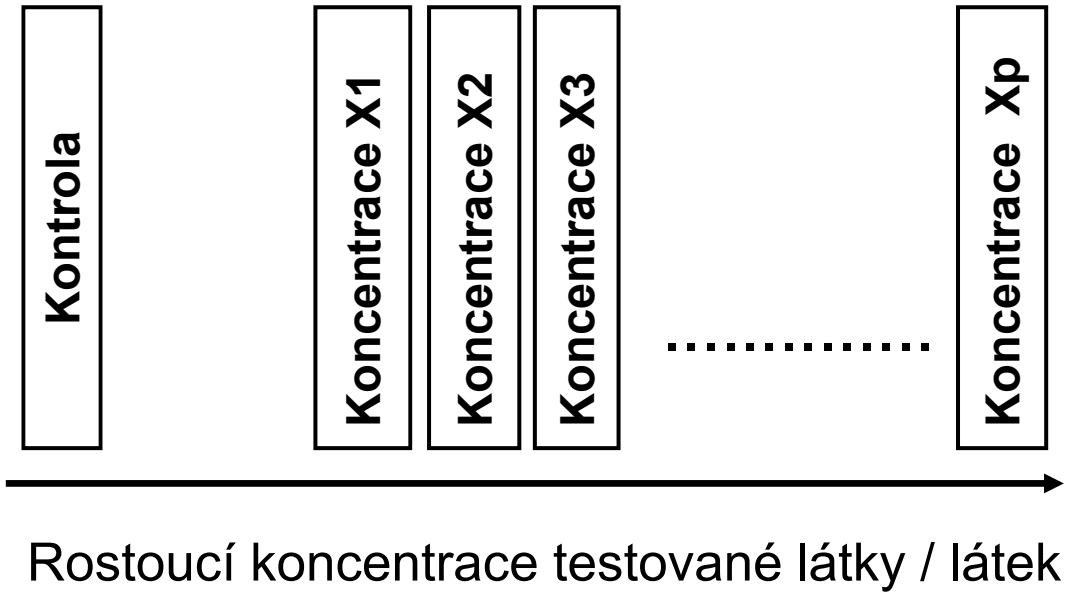

- Celkově významné změny v reakci biologického systému
- Vzájemné rozdíly účinku jednotlivých dávek
- Rozdíly účinku dávek od kontroly

Analýza rozptylu - ANOVA

Významné kroky analýzy, vedoucí k efektivnímu srovnání variant

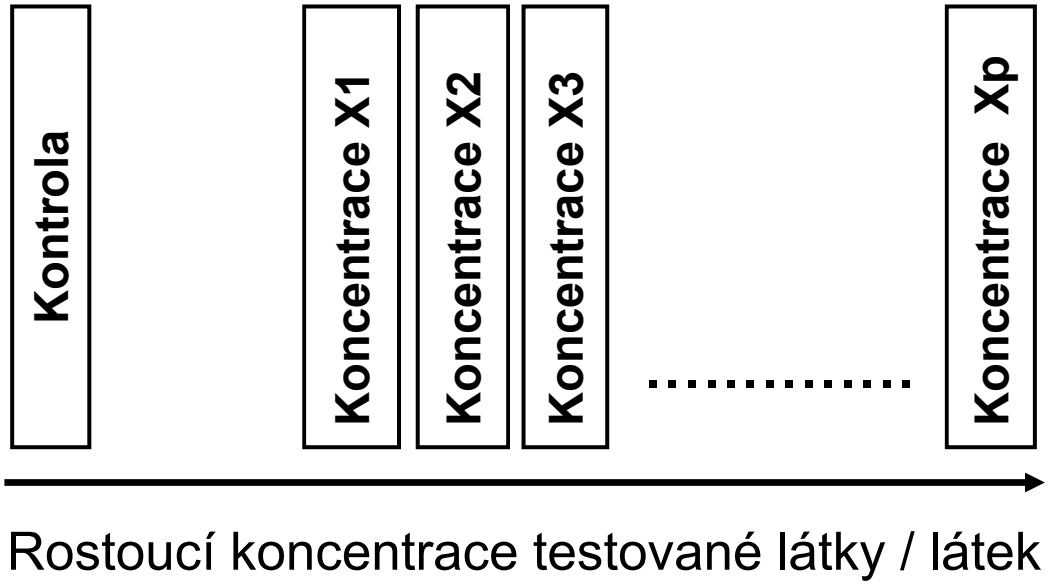

- Splnění předpokladů analýzy
  Transformace dat
- Relevantnost kontroly
  (vliv vlastní aplikace látek)
- Vhodnost modelu ANOVA pro účely testu
- Vlastní srovnání variant
  Minimalizace chyb při ověřování hypotéz

Analýza rozptylu - ANOVA

SPLNĚNÍ PŘEDPOKLADŮ ANOVA JE NEZBYTNOU PODMÍNKOU POUŽITÍ TÉTO TECHNIKY

ANOVA
= parametrická analýza dat

1. **Předpoklad nezávislosti opakování experimentu**
2. **Homogenita rozptylu v rámci pokusných variant**
3. **Normalita rozložení v rámci pokusných variant**

ALTERNATIVOU JSOU NEPARAMETRICKÉ METODY

Analýza rozptylu - ANOVA

Předpoklady analýzy rozptylu jsou nezbytné pro dosažení síly testu

• **Symetrické rozložení hodnot a normalita odchylek** od hodnoceného modelu ANOVA. Velkou část dat lze adekvátně normalizovat použitím logaritmické transformace. Předpoklad lognormální transformace může pochopitelně být teoreticky vyloučen u mnoha datových souborů obsahujících diskrétní parametry, kde je indikována vhodnost jiného typu transformace. U asymetricky rozložených a u diskrétních dat je nutné využít neparametrické alternativy analýzy rozptylu.

• **Homogenita rozptylu** je nutným předpokladem pro smysluplnost vzájemných srovnání pokusných variant. U testů toxicity by splnění tohoto předpokladu mělo být ověřováno (Bartlettův test), neboť vážné rozdíly (až řádové) v jednotkách testovaného parametru mohou nastat v důsledku inhibice dávkami látky. Nehomogenita rozptylu je často ve vztahu k nenormalitě (asymetrii) dat a lze ji odstranit vhodnou normalizující transformací.

• **Statistická nezávislost reziduí** vyhodnocovaného modelu ANOVA. Pokud odhad a posouzení korelačních vztahů mezi pokusnými variantami není přímo předmětem výzkumu, lze jejich vliv na vyhodnocení odstranit znáhodněním dat v rámci pokusných variant - tedy změnou pořadí v náhodné. Rozsah vlivu těchto autokorelačních vztahů musí být ovšem primárně omezen správností experimentálního uspořádání.

• **Aditivita** jako předpoklad týkající se složitějších experimentálních uspořádání. Exaktní otestování aditivity více pokusných faktorů je procedura poměrně náročná na experimentální design vyvážený co do počtu opakování. Je rovněž obtížné testovat interakci na nestandardních datech, neboť případná transformace může změnit charakter odchylek původních dat od hodnoceného modelu ANOVA.

Analýza rozptylu - ANOVA

Omezení aplikace ANOVA lze řešit

• **Chybějící data.** Vážným problémem jsou chybějící údaje o celé skupině kombinací testovaných látek, například u faktoriálních pokusů, kdy je znemožněno hodnocení experimentu jako celku.

• **Různé počty opakování** Jde o typický jev pro experimentální datové soubory. Při různých počtech opakování v experimentálních variantách jsou testy ANOVA citlivější na nenormalitu dat. Pokud jsou počty opakování zcela odlišné(až na řádové rozdíly), je nutno použít neparametrické techniky nebo analýzu rozptylu nevyvážených pokusů.

• **Odlehlé hodnoty.** Ojedinělé odlehlé hodnoty musí být před parametrickou analýzou rozptylu vyloučeny.

• **Nedostatek nezávislosti mezi rezidui modelu.** Jde o závažný nedostatek, zkreslující výsledek F-testu. Velmi často je tato skutečnost důsledkem špatného provedení nebo naplánování experimentu.

• **Nehomogenita rozptylu.** Velmi častý nedostatek experimentálních dat, často související s nenormalitou rozložení nebo s odlehlými hodnotami.

• **Nenormalita dat.** I v tomto případě lz situaci upravit vyloučením odlehlých hodnot nebo normalizující transformací.

• **Neaditivita kombinovaného vlivu více pokusných zásahů.** Tuto situaci lze testovat jednak speciálními testy aditivity nebo přímo F testem kontrolujícím významnost vlivu interakce pokusných zásahů. Při významné interakci je nutné prozkoumat především její charakter ve vhodném experimentálním uspořádání.

Modely analýzy rozptylu

Model I. Pevný model

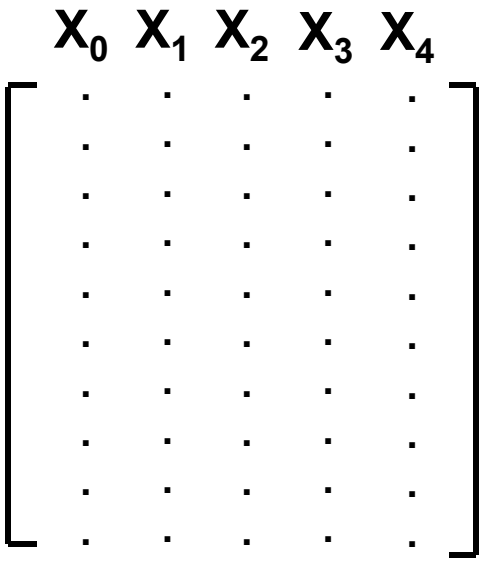

$$y_{ij} = \mu + \alpha_i + \varepsilon_{ij}$$

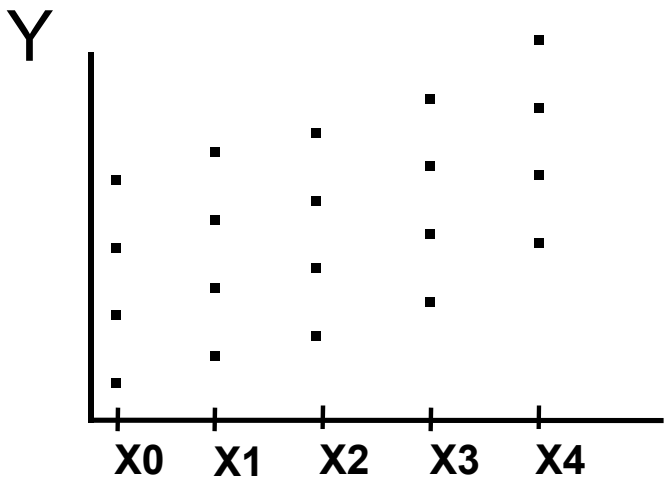

Model II. Náhodný model

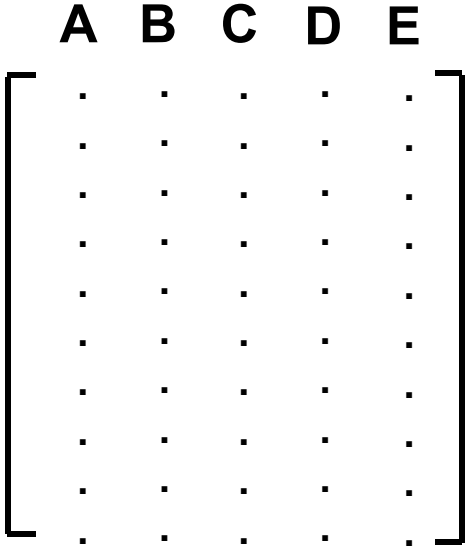

$$y_{ij} = \mu + A_i + \varepsilon_{ij}$$

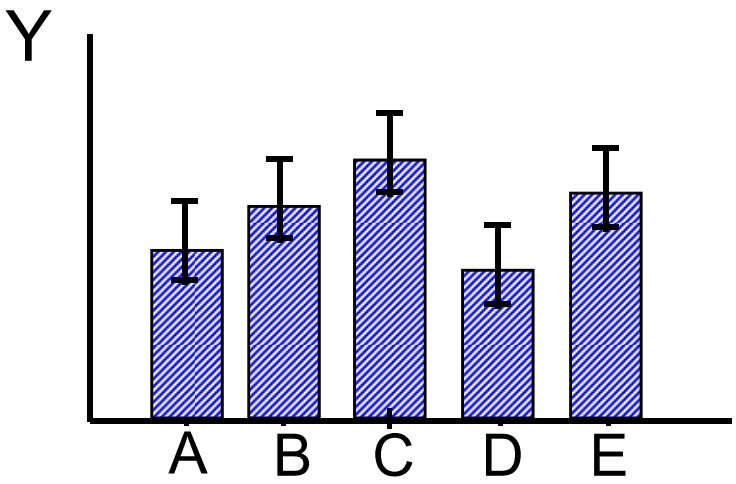

ANOVA – základní výpočet

- Základním principem ANOVY je porovnání rozptylu připadajícího na:
  - Rozdělení dat do skupin (tzv. effect, variance between groups)
  - Variabilitu objektů uvnitř skupin (tzv. error, variance within groups), předpokládá se, že jde o náhodnou variabilitu (=error)

1. Variabilita mezi skupinami

Rozptyl je počítán pro celkový průměr (tzv. grand mean) a průměry v jednotlivých skupinách dat

Stupně volnosti jsou odvozeny od počtu skupin (= počet skupin -1)

2. Variabilita uvnitř skupin

Rozptyl je počítán pro průměry jednotlivých skupin a objekty uvnitř příslušných, celková variabilita je pak sečtena pro všechny skupiny

Stupně volnosti jsou odvozeny od počtu hodnot (= počet hodnot - počet skupin)

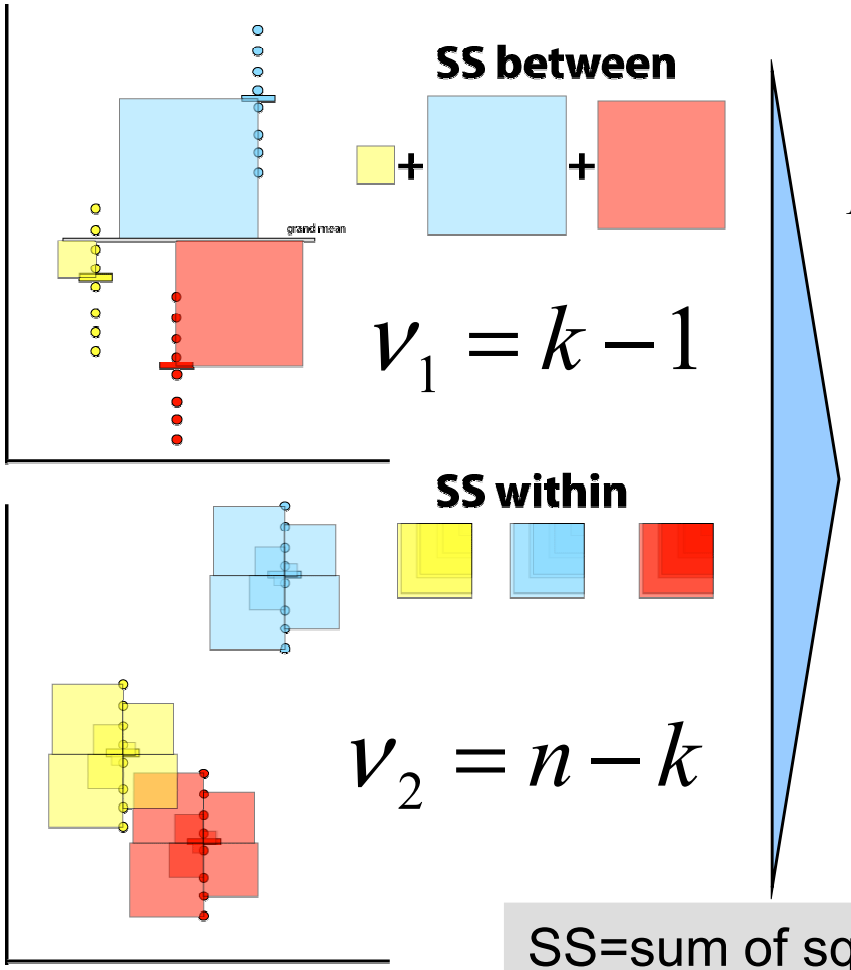

$$F = \frac{between\_groups}{within\_groups}$$

Výsledný poměr (F) porovnáme s tabulkami F rozložení pro v_1 a v_2 stupňů volnosti

SS=sum of squares

Modely analýzy rozptylu - základní výstup

Základním výstupem analýzy rozptylu je
Tabulka ANOVA - frakcionace komponent rozptylu

Zdroj rozptylu	St. v.	SS	MS	F
Pok. zásah (mezi skupinami)	**a -1**	**SS_B**	**$SS_B/(a-1)$**	**MS_B/MS_E**
Uvnitř skupin	**N - a**	**SS_E**	**$SS_E/(N-a)$**	
Celkem	**N -1**	**SS_T**		

SS_B/SS_T → Kvantifikovaný podíl rozdílu mezi pokusnými zásahy na celkovém rozptylu

MS_B/MS_T → Statistická významnost rozdílu

Analýza rozptylu - obecný F test

obecný F test

$H_0: m_1 = m_2 = m_3 = ... = m_p$

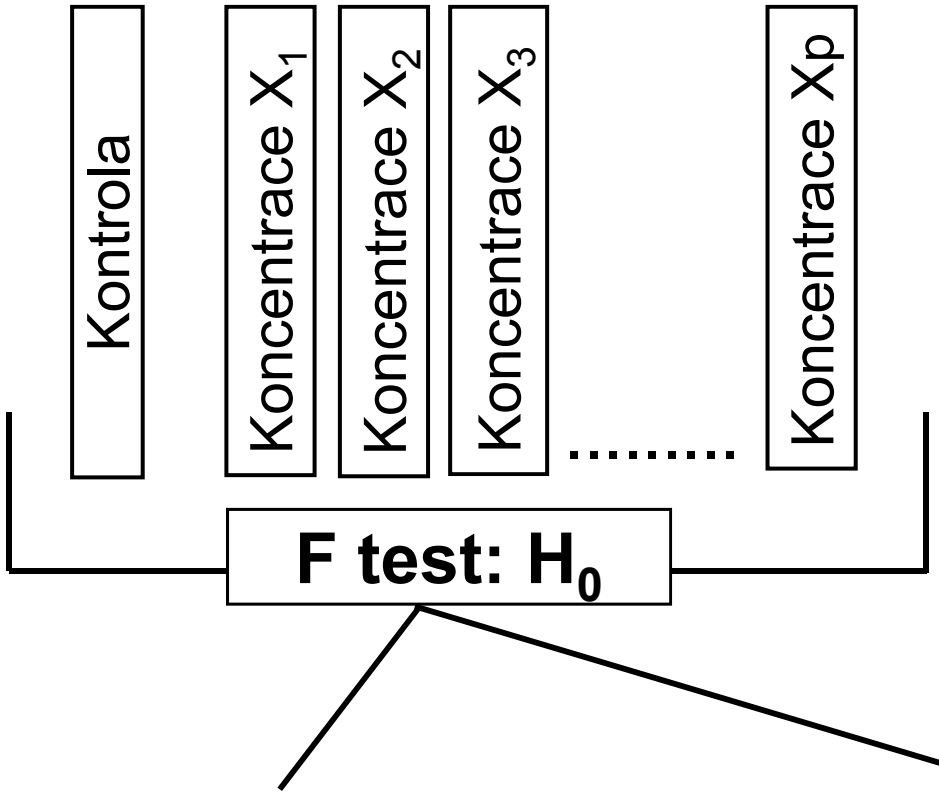

Analýza rozptylu - Testy kontrastů

ANOVA:H_0 zamítnuta
Testy kontrastů

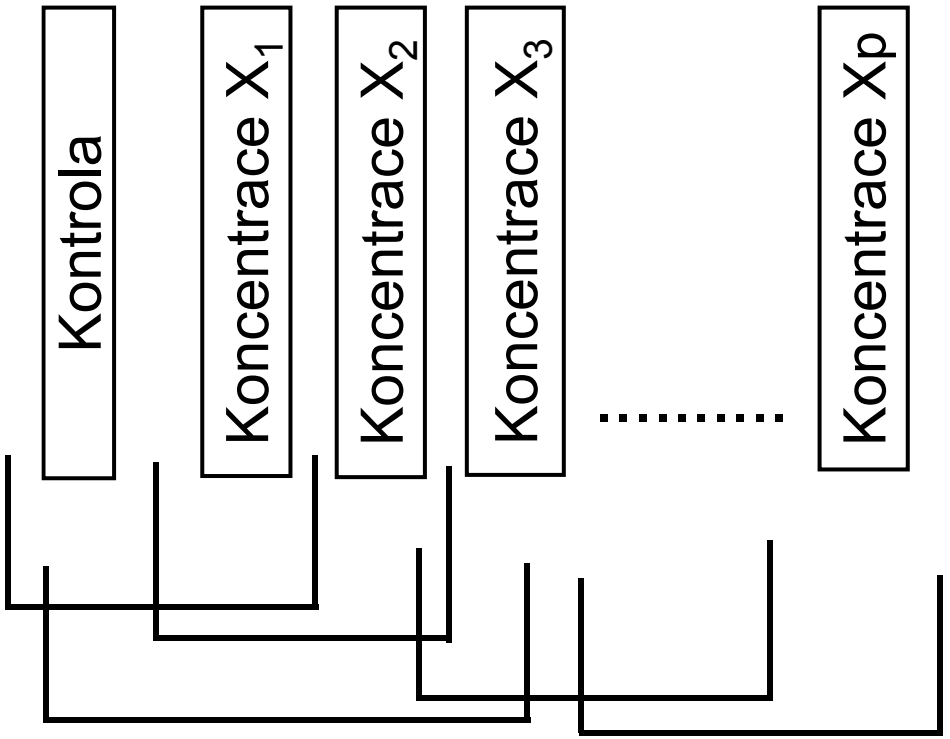

Plánované

Neplánované

Pro srovnání variant s kontrolou

Testování kontrastů "Multiple range testy"

Parametrické

Neparametrické

Rozdíly v smysluplných kombinacích ?

Příklad: Anova - One way

Dávka rostlinného stimulátoru (0, 4, 8, 12 mg/l)
A = 4 ; n = 8

I. ANOVA

Bartlett's test: P = 0,9847
K-S test: P = 0,482 - 0,6525 pro jednotlivé kategorie

Source	D. f.	SS	MS	F
Between Groups	3	305,8	101,9	8,56
Within Groups	28	322,2	11,9	
Total (corr.)	31	638,0		

II. Multiple Range Test

NKS -test

Level	Average	Homogenous Groups		
0	34,8	x		
4	41,4		x	
12	41,8		x	
8	52,6			x

Příklad: Anova - One way

I. Zásah: 4 klinická stadia virové choroby (napadá kr. buňky)

Sledovaná veličina: aktivita enzymu v těchto krevních buňkách

$$H_o: \quad \mu_1 = \mu_2 = \mu_3 = \mu_4$$

n = 3
MODEL = ?

	I	II	III	IV
	22,8	16,4	11,2	14,2
	19,4	17,8	18,2	10,1
	12,5	19,1	15,8	12,8
Σ	65,7	53,3	45,2	37,1
průměr	21,9	17,8	15,1	12,4

II.

Source	D.f.	MS	F	P
Between groups	3	49,6	8,39	0,0075
Within groups	8	5,9		
Total (corr.)	11	-		

III. Komponenta rozptylu:

$$\sigma_A^2 \sim S_A^2 = \frac{MS_A - MS_e}{n} = \frac{49{,}6 - 5{,}9}{3} = 14{,}57$$

$$S_A^2 = 2{,}5 \cdot S_e^2$$

IV.

$$\rho_I \sim r_I = \frac{S_A^2}{S_A^2 + S_e^2} = 0{,}7142$$

Srovnání variant v testech

Srovnáváni variant po celkovém testu ANOVA

Mnoho existujících algoritmů není vhodných pro konkrétní případ

Day and Quin
Ecological Monographs,1989

Test	Využití	Poznámka
Dunnett Williams	Srovnání s kontrolou	Ex. i modifikace pro různá n.
ANOVA testy (F)	Orthogonální kontrasty	Plánovaná srovnání
Ryan Q test	Jednoduché kontrasty	Vyhodnocen jako nejlepší test

Testy pro jednoduché kontrasty

Scheffe	Tukey	LSD
Bonferroni	Dunn-Sidák	Kramer

Testy nevhodné

Duncan	Student - Newmann-Keuls	Waller-Duncan k ratio

Řada post-hoc testů v různých SW

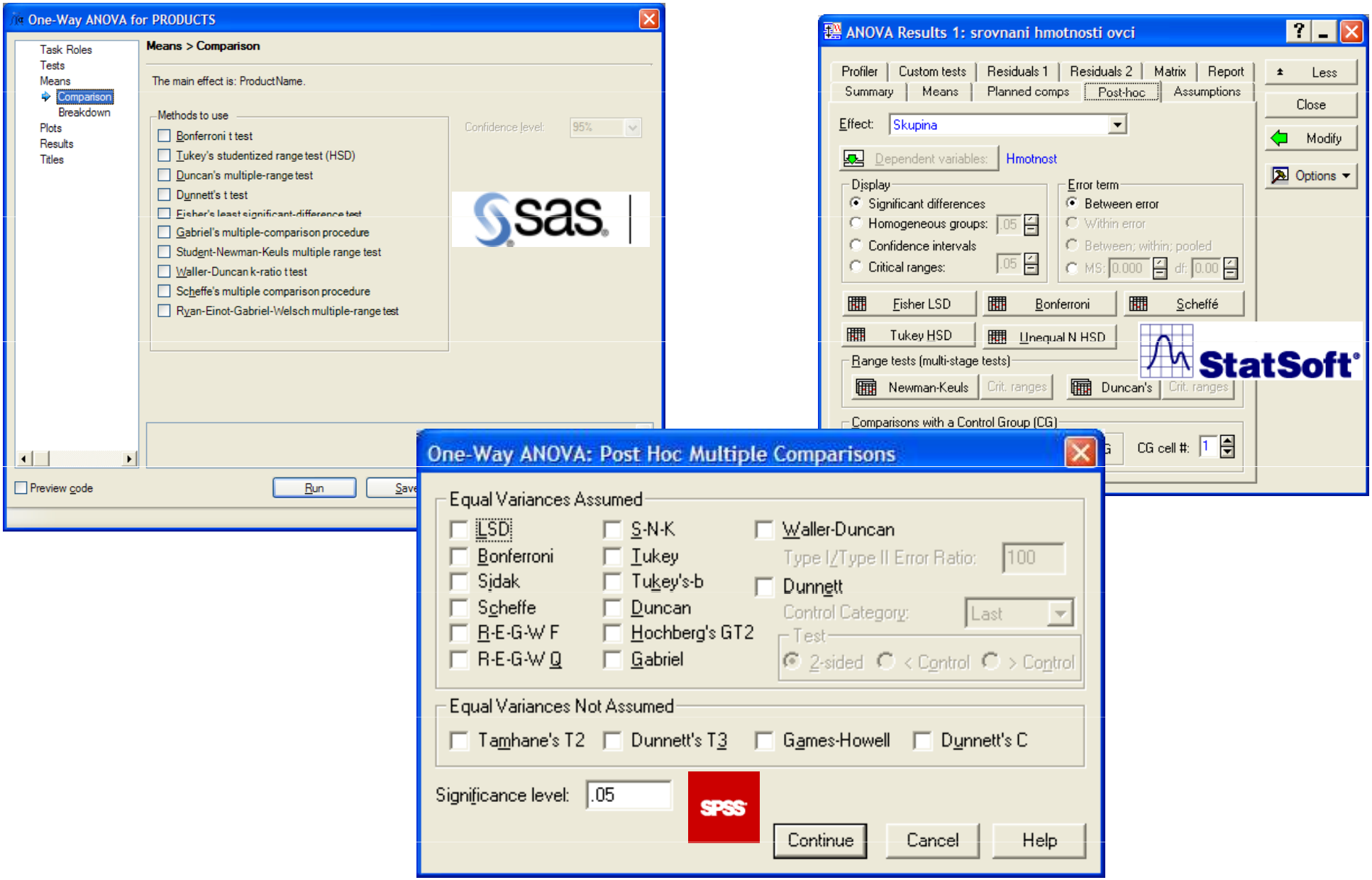

Hypotetické příklady - Multiple Range Tests

	Level	Homogenous Group
15	1	x
18	2	xx
22	3	xx
26	4	x
38	5	x

	Level	Homogenous Group
15	1	x
22	2	x
24	3	xx
29	4	x
30	5	x

	Level	Homogenous Group
15	1	x
18	2	xx
22	3	x
29	4	x
36	5	x

Korelace a regrese

Základy korelační analýzy - I.

Korelace - vztah (závislost) dvou znaků (parametrů)

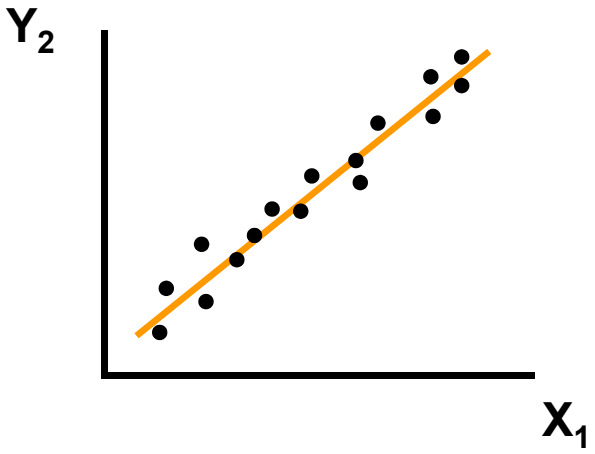

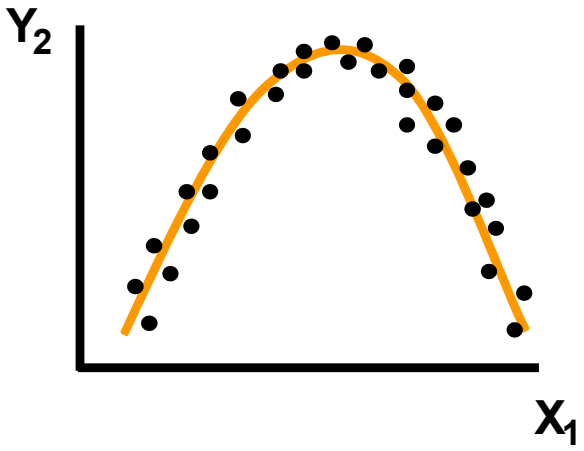

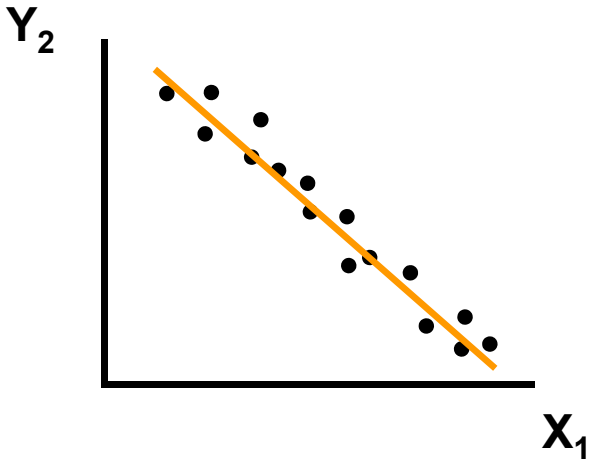

X_2 \ X_1	ANO	NE
ANO	a	b
NE	c	d

Základy korelační analýzy - II.

Parametrické míry korelace

Kovariance

$$Cov(x, y) = E(x_i - \bar{x}).(y_i - \bar{y})$$

Pearsonův koeficient korelace

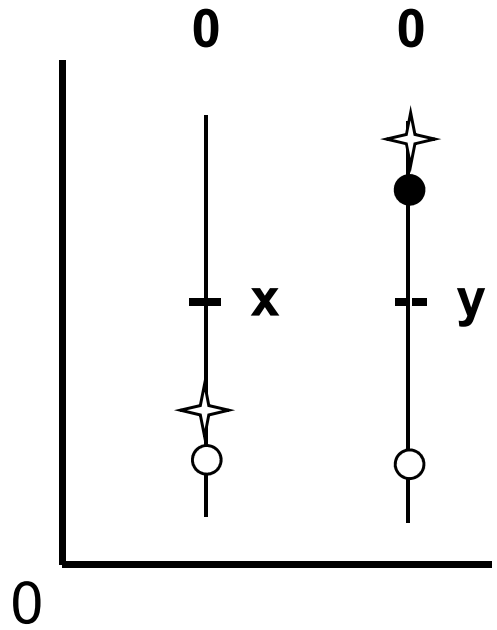

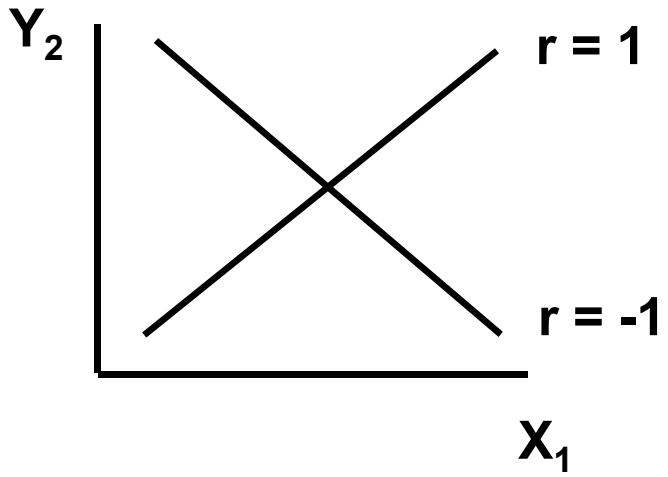

Základy korelační analýzy - III.

P_I (zem)	10	14	15	32	40	20	16	50
P_I (rostl.)	19	22	26	41	35	32	25	40

$$I = 1,.....,n; n = 8; v = 6$$

$$r = \frac{Cov\,(x,y)}{S_x.S_y} = \frac{\sum x_i y_i - \frac{1}{n}\sum x_i \sum y_i}{\sqrt{\left[\sum x_i^2 - \frac{1}{n}\left(\sum x_i\right)^2\right]\left[\sum y_i^2 - \frac{1}{n}\left(\sum y_i\right)^2\right]}} = 0,7176$$

I. $H_0 : \rho = \phi : \alpha = 0,05$

tab : $r(v=6) = 0,7076$

II. $H_0 : \rho = \phi$ $\qquad t = \left[\frac{r}{\sqrt{1-r^2}}\right] \cdot \sqrt{n-2} \qquad v = n-2$

$$t = \frac{0,7176}{0,6965} \cdot \sqrt{6} = 2,524$$

tab : $t_{0,975}^{(n-2)} = 2,447$

$\leq$

Základy korelační analýzy - IV.
Srovnání dvou korelačních koeficientů (r)

1. $n_1 = 1258$, $r_1 = 0{,}682$ **2.** $n_2 = 462$, $r_2 = 0{,}402$

Krevní tlak **x** koncentrace kysl. radikálů

$$Z_i = 1.1513 \cdot \log \frac{(1 + r_i)}{(1 - r_i)}$$

$Z_1 = 0{,}833$ $Z_2 = 0{,}426$

Test: $H_0 : \rho_1 = \rho_2$; $\alpha = 0{,}05$

$$Z = \frac{Z_1 - Z_2}{\sqrt{\frac{1}{n_1 - 3} + \frac{1}{n_2 - 3}}} = \frac{0{,}407}{0{,}0545} = 7{,}461$$

tabulky : $Z_{0{,}975} = 1{,}96$

7,461 >> 1,96 => P << 0,01

Základy korelační analýzy - V. Neparametrická korelace (rs)

P_I v půdě	1	2	3	6	7	5	4	8
P_I v rostl.	1	2	4	8	6	5	3	7
d_I	0	0	1	2	-1	0	-1	-1

i = 1, ….. n; n = 8 => v = 6

$$r_s = 1 - \frac{6 \cdot \sum di^2}{n\left(n^2 - 1\right)} = 0,9048$$

tab : $r_s(v = 6) = 0,89$

Pacient č.	1	2	3	4	5	6	7
Lékař 1	4	1	6	5	3	2	7
Lékař 2	4	2	5	6	1	3	7
d_I	0	-1	1	-1	2	-1	0

$$r_s = 1 - \frac{6 \cdot 8}{7\left(49 - 1\right)} = 0,857$$

P = 0,358

Korelace v grafech I.

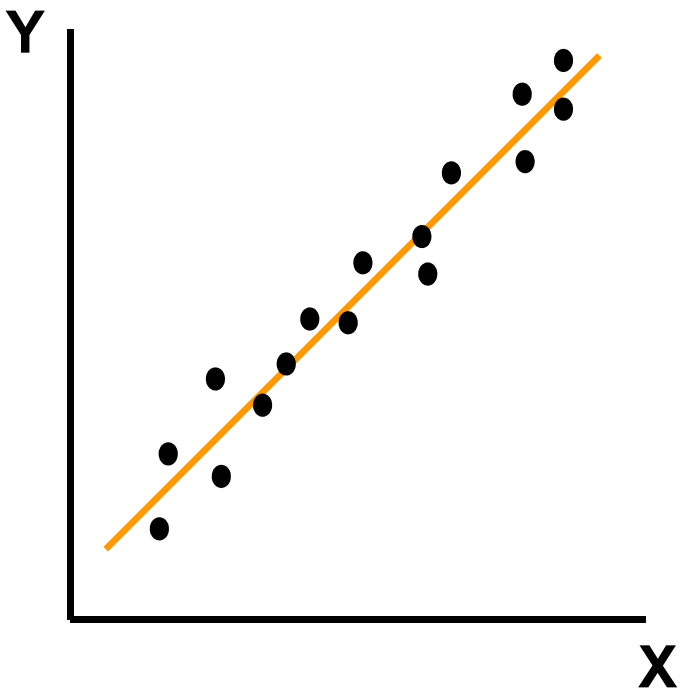

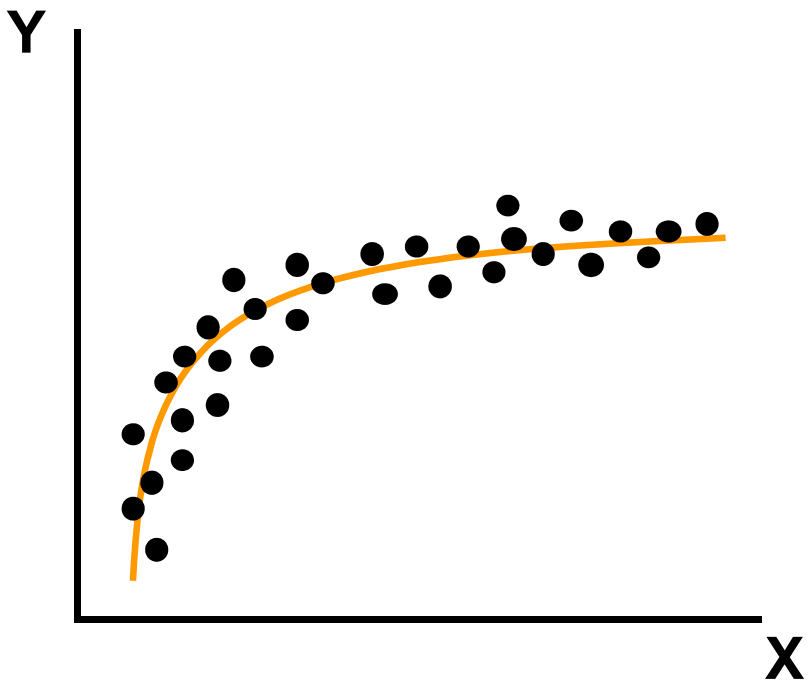

Vztahy velmi často implikují funkční vztah mezi Y a X.

$$Y = a + b \,.\, X$$

$$Y = a + b_1 \,.\, X_1 + b_2 \,.\, X_2 + b_3 \,.\, X_3$$

$$Y = a + b_1 \,.\, X_1 + b_2 \,.\, X_2$$

$$Y = a + b_1 \,.\, X_1 + b_2 \,.\, X_2 + b_3 \,.\, X_1 \,.\, X_2$$

Korelace v grafech II.

Problém rozložení hodnot

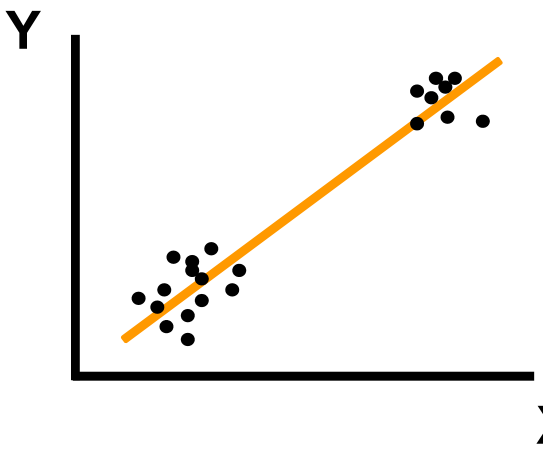

r = 0,981
(p < 0,001)

Problém typu modelu

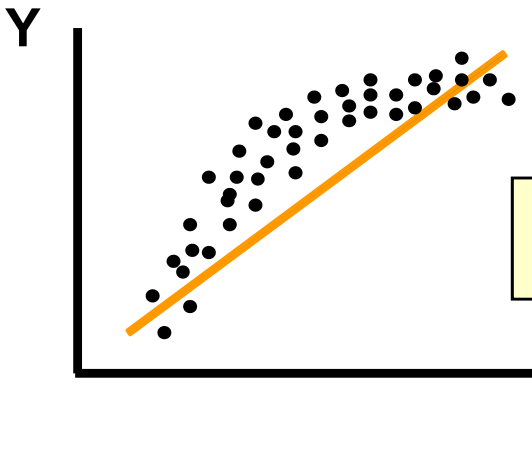

r = 0,761
(p < 0,032)

Problém velikosti vzorku

r = 0,891
(p < 0,214)

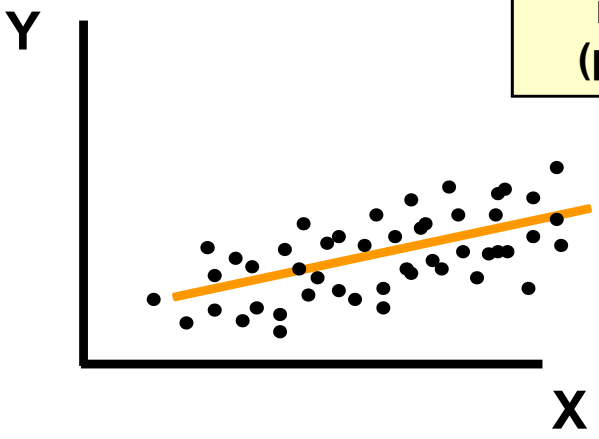

r = 0,212
(p < 0,008)

Základy regresní analýzy

Regrese - funkční vztah dvou nebo více proměnných

Jednorozměrná
y = f(x)

Vícerozměrná
y = f(x1, x2, x3, ……xp)

Vztah x, y

- **Deterministický**

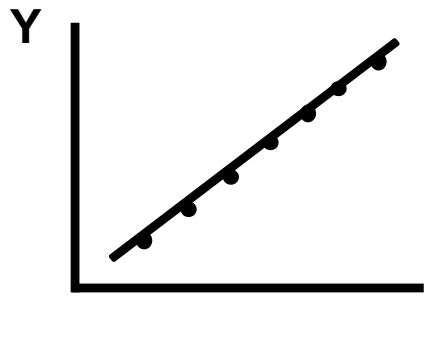

- **Regresní, stochastický**

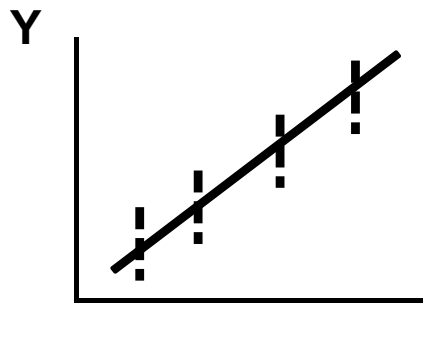

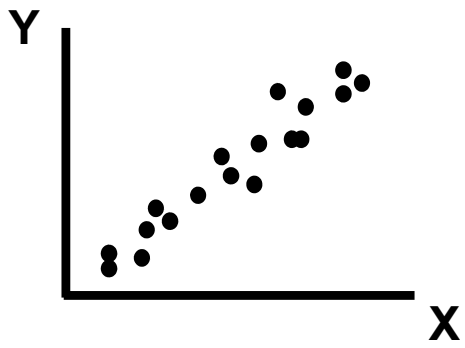

Pro každé x existuje pravděpodobnostní rozložení y

Příklady lineární nebo "linearizovatelné" regrese

I.

Y …… koncentrace antigenů
X …… čas

$$Y = \beta_0 + \beta_1 X + \beta_2 X^2 \quad \approx \quad Y = \beta_0 + \beta_1 (\check{c}as) + \beta_2 (\check{c}as)^2$$

$\beta_0 : 0{,}014 \qquad P = 0{,}328$

$\beta_1 : 0{,}182 \qquad P = 0{,}000$

$\beta_2 : 0{,}089 \qquad P = 0{,}001$

II.

Y …… koncentrace O_2 ve vodě
X …… koncentrace org. C ve vodě

$$Y = \beta_0 + \beta_1 X + \beta_2 X^2$$

III.

$Y = \exp(a + b \cdot x)$ ..... exponenciální

$Y = a \cdot x^b$ ..... multiplikativní

$\frac{1}{Y} = a + b \cdot x$ .....**reciproční**

Regresní analýza přímky - "Simple regression"

$$Y = a + b \cdot x + e \quad \approx \quad \alpha + \beta \cdot X + \varepsilon$$

y —

- $\alpha \approx a$ **(intercept):** $a = \bar{y} - b \cdot \bar{x}$
- $\beta \cdot X \approx b \cdot x$ **(sklon; slope)**
- $\varepsilon \approx e$ **- náhodná složka:** $\mathrm{N}(0; \sigma_e^2) = N(0; \sigma_y^2 x)$

} **Komponenty tvořící y se sčítají**

ε - náhodná složka modelu přímky = rezidua přímky

$$\sigma_e^2 \left(\sigma_{y \cdot x}^2\right) \Rightarrow \textbf{ rozptyl reziduí}$$

Základní regresní analýzy: model přímky v datech

$$\begin{matrix}1\\\vdots\\n\end{matrix}\quad\begin{bmatrix}x\\\vdots\end{bmatrix}\qquad\begin{matrix}1\\\vdots\\n\end{matrix}\quad\begin{bmatrix}y\\\vdots\end{bmatrix}$$

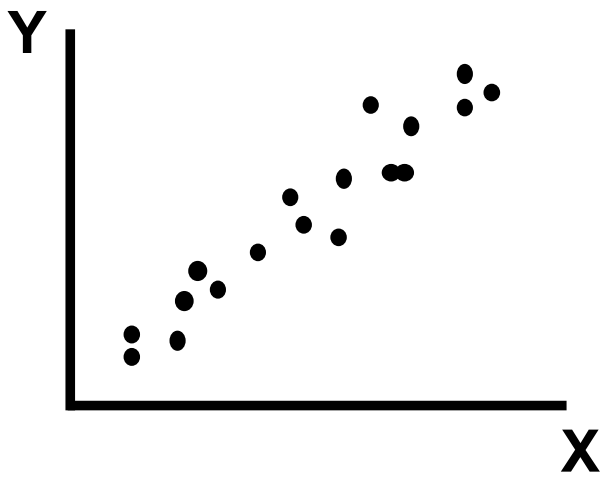

$$\begin{matrix}1\\\vdots\\n\end{matrix}\quad\begin{bmatrix}\hat{y}\\\vdots\end{bmatrix}\quad = a + b\,.\quad\begin{bmatrix}x\\\vdots\end{bmatrix}\quad\Rightarrow\quad\begin{bmatrix}y\\\vdots\end{bmatrix}\quad -\quad\begin{bmatrix}\hat{y}\\\vdots\end{bmatrix}\quad =\quad\begin{bmatrix}e\\\vdots\end{bmatrix}$$

Základní regresní analýzy: model přímky v datech

$$\mathbf{x} \quad \mathbf{y} \quad \hat{\mathbf{y}} \quad \mathbf{e}$$

$$\bar{x} \quad \bar{y} \quad \bar{\hat{y}} \quad \bar{e} = 0$$

$$s_y^2 \qquad s_e^2$$

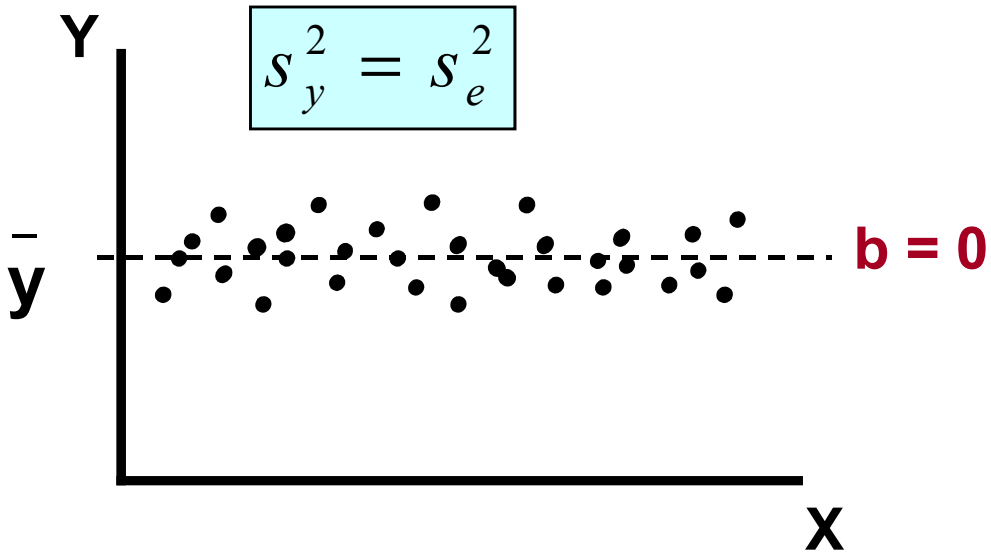

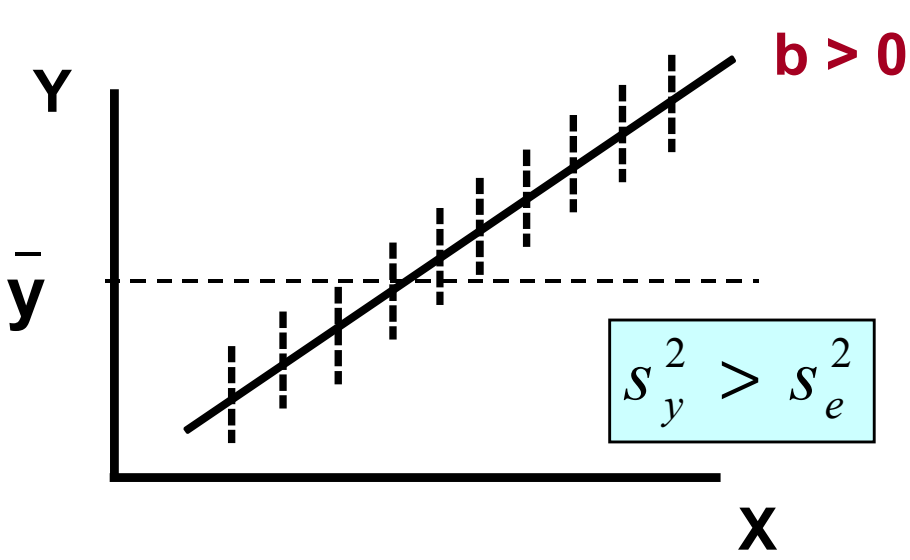

Základní regresní analýzy: model přímky v datech

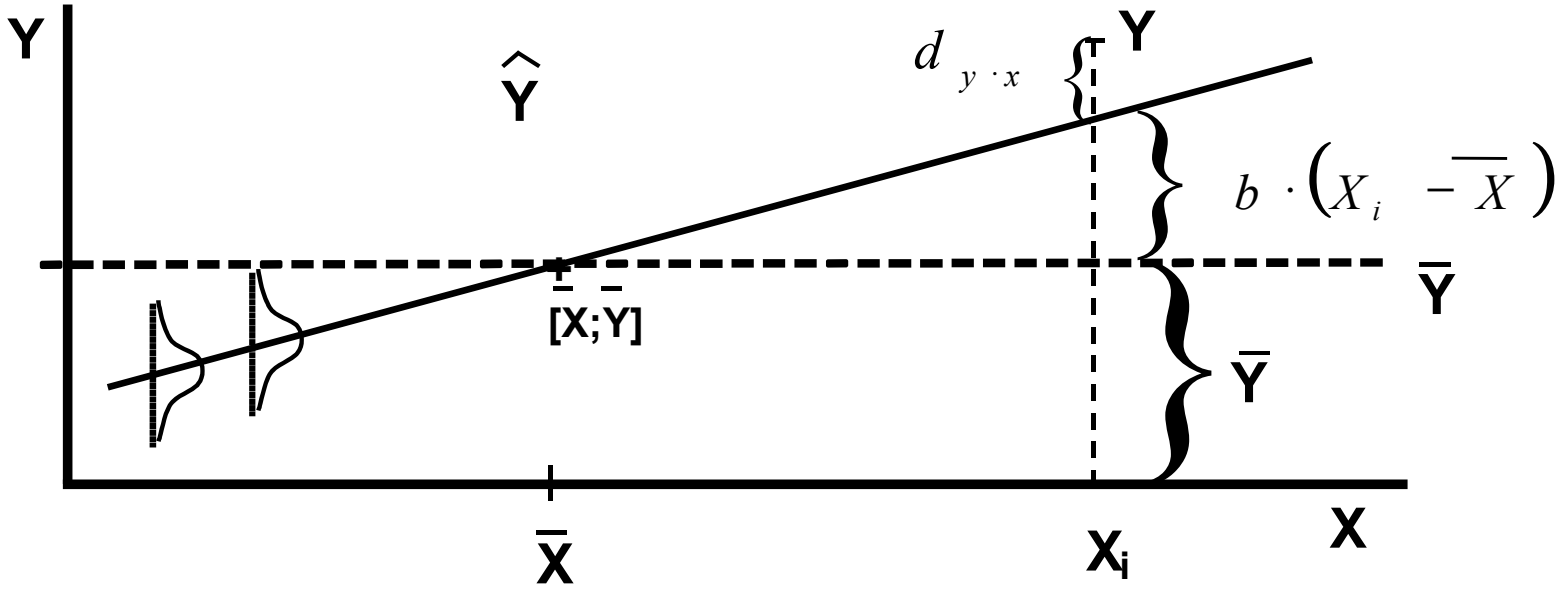

$$d_{y \cdot x} = y - \hat{y} \qquad \boxed{d_{y \cdot x} = y - \bar{y} - b(X_i - \overline{X})} \qquad \hat{y} = \bar{y} + b(X_i - \overline{X})$$

Smysl proložení přímky
minimalizace odchylek

$$d^2_{y \cdot x} \rightarrow \sum \left[y - \hat{\alpha} - \hat{\beta}(X_i - \overline{X}) \right]$$

Metoda nejmenších čtverců

1) X: Pevná, nestochastická proměnná
2) Rozložení hodnot y pro každé x je normální
3) Rozložení hodnot y pro každé x má stejný rozptyl
4) Rezidua jsou navzájem nezávislá a mají normální rozložení: $N(0; \sigma_e^2)$

Odhady parametrů pro lineární regresi

I. $b \sim \beta$: $b = \dfrac{\sum (X_i - \bar{X})(Y_i - \bar{Y})}{\sum (X_i - \bar{X})^2}$ $\qquad S_b^2 \sim \sigma_\beta^2$: $\dfrac{1}{\sum (X_i - \bar{X})^2} \cdot S_{y \cdot x}^2$

$S_{y \cdot x}^2$ = **mean squared deviation from regression**

$S_{y \cdot x}$ = **sample standard deviation from regression**

$$S_{y \cdot x}^2 = \frac{\sum d_{y \cdot x}^2}{n-2} = \frac{\sum Y_i^2 - \dfrac{\sum Y_i^2}{n} - b^2 \cdot \sum (X_i - \bar{X})^2}{n-2}$$

II. $a \sim \alpha$: $a = \bar{Y} - b \cdot \bar{X}$ $\qquad S_a^2 \sim \sigma_\alpha^2$ $\qquad S_\alpha^2 = \left[\dfrac{1}{n} + \dfrac{\bar{X}^2}{\sum X^2} \right] \cdot S_{y \cdot x}^2$

intercept

III. $\hat{Y}$: **modelová hodnota**

$$\hat{Y}_i = a - b \cdot X_i \qquad S_{\hat{y}_i} = (S_{y \cdot x}) \cdot \sqrt{\frac{1}{n} + \frac{(X_i - \bar{X})^2}{\sum X^2}}$$

Smysl lineární regrese

X: Množství spáleného odpadu (tuny)
Y: Koncentrace kovu ve vzduchu(ng/m3)

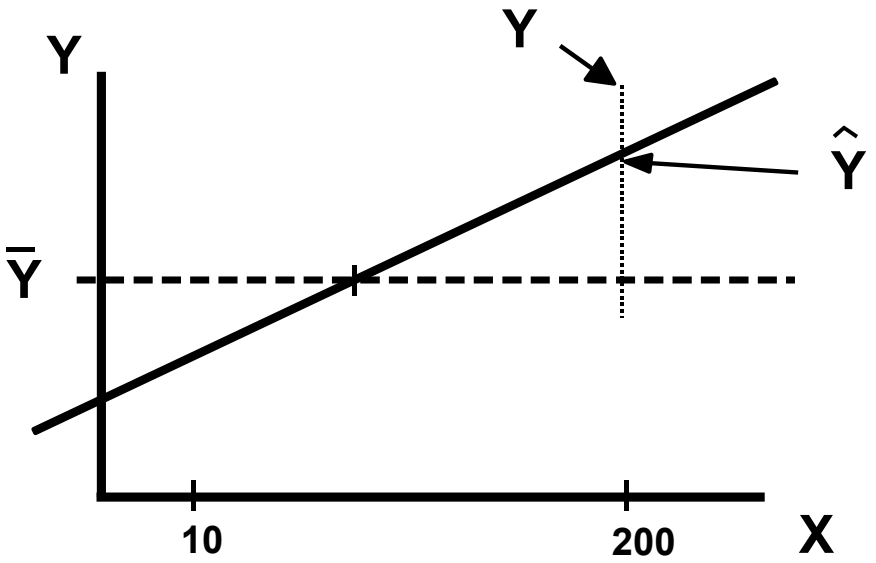

$$\left.\begin{aligned}\hat{Y} &= \bar{Y} + b\cdot(X-\bar{X})\\ \hat{Y} &= a + b\cdot X\end{aligned}\right\} a = \bar{Y} - b\cdot\bar{X}$$

Platí: X = 0; 10; 100; 150; 200; 250; 300 tun

Model: Y = a + b . X

Výsledek: $\hat{Y} = 14 + 0{,}123\cdot X; \quad \hat{Y} \rightarrow \left[\frac{\text{ng kov}}{m^3}\right]$

Např. : Skutečná data pro X = 200 t:

Y_i = 16; 25; 41; 28; 31; 20 => Y_i = 26.8

Odhadnuto z modelu pro X = 200 t:

$\hat{Y}$ **= 14 + 0,123 . 200 = 38,6**

Regresní analýza v grafech

3) Grafy residuí modelů (příklady)

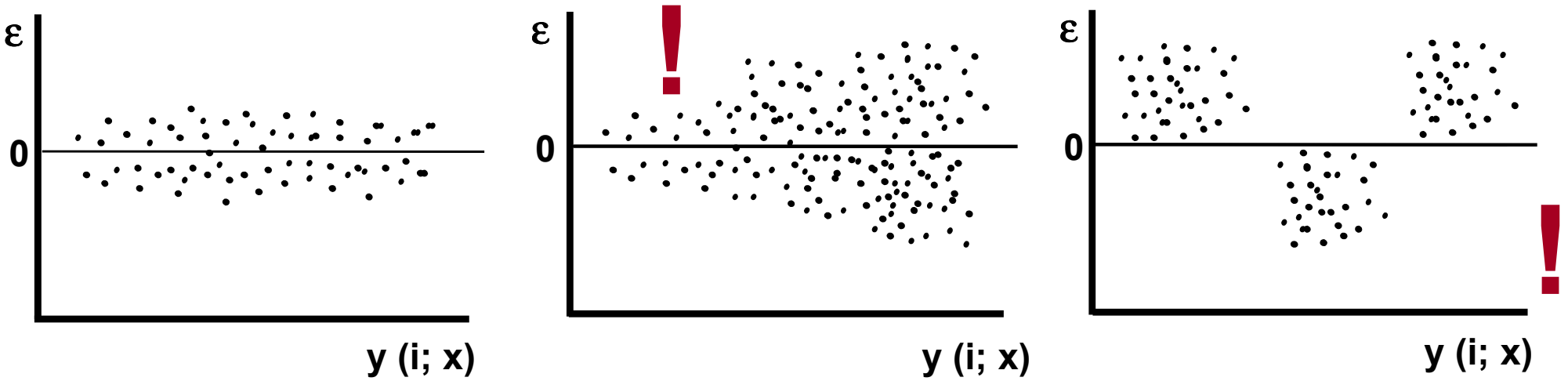

Obecné tvary residuí modelů (schéma)

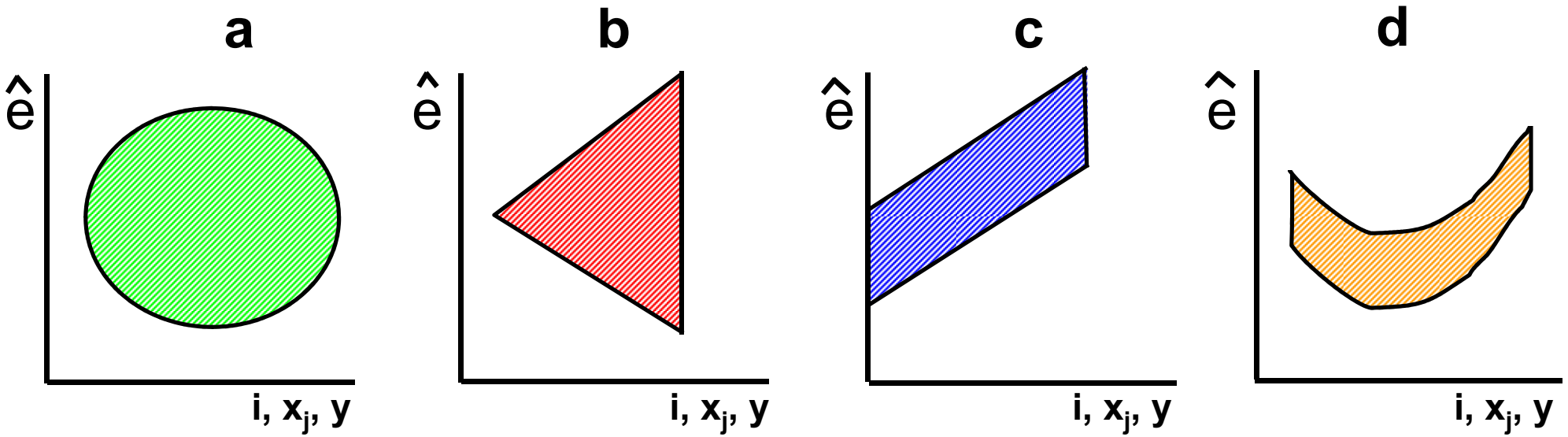

Regresní analýza v grafech

1) Y vs. X

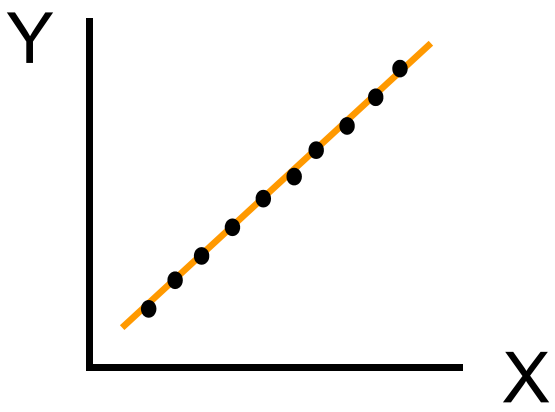

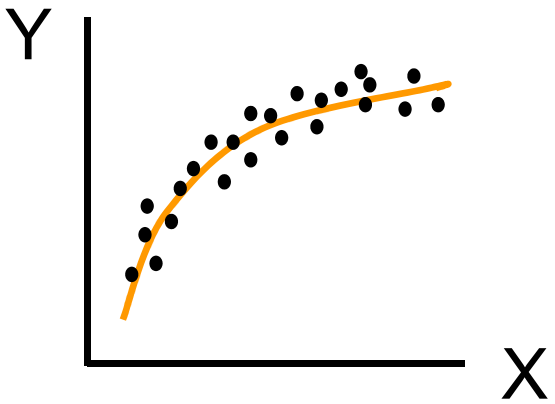

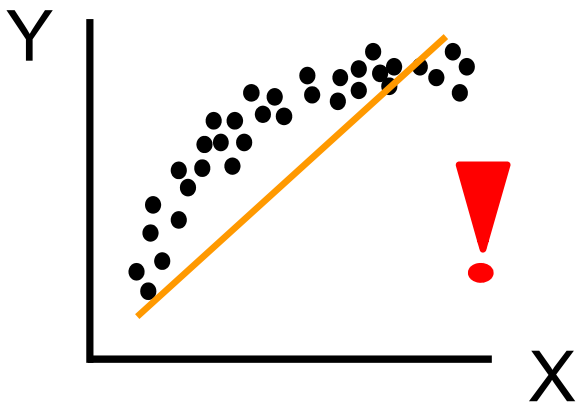

2) Y vs. $\hat{Y}$

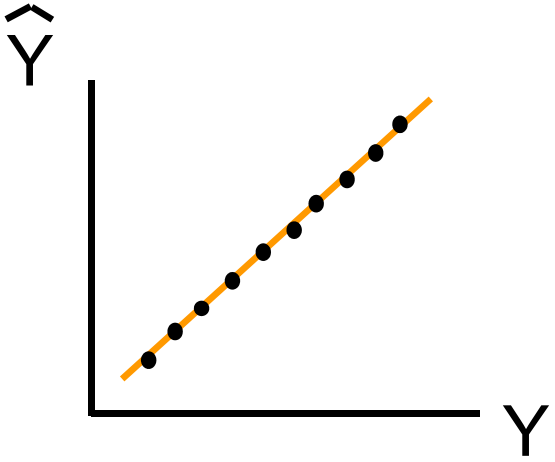

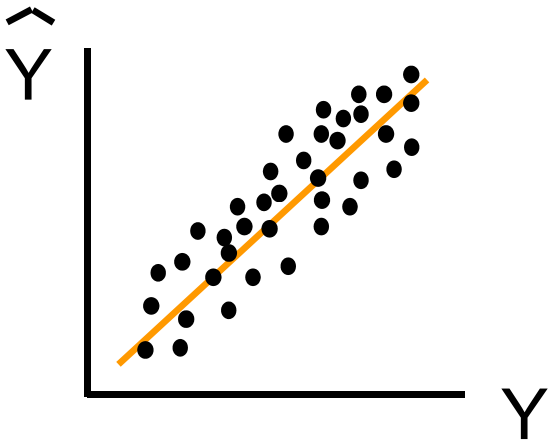

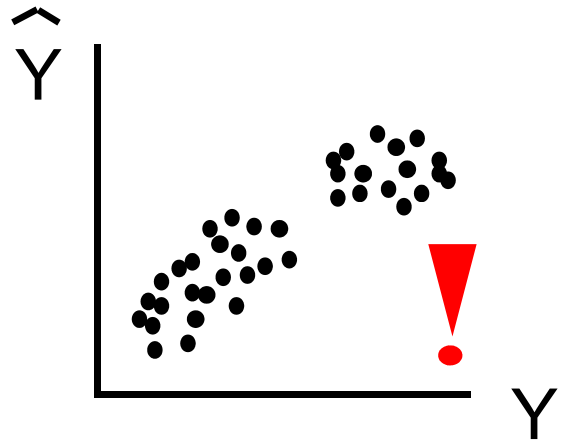

Lineární regrese - příklad

X: Koncentrace drogy: 0; 2; 6; 8; 10; 12; 15 mg/ml krve
Y: Koncentrace volných metabolitů

Pro každé X: 3 opakování Y

Model: Y = a + b . x ➡ **Y = 0,11 + 0,092 . X**

$$t_{0,975}^{(v=19)} = 2,093$$

I. $H_0 : \beta = 0; \alpha = 0,05$
$b = 0,092 ; s_b = 0,023$ $\Big\} t = \dfrac{b}{S_b} = 4,00$

P < 0,01

$$\beta : b \pm t_{1-\alpha/2}^{(n-2)} \cdot S_b$$

$$P\left(0,044 \le \beta \le 0,140\right) = 0,95$$

II. $H_0 : \alpha = 0; \alpha = 0,05$
$a = 0,11; s_a = 0,029$ $\Big\} t = \dfrac{a}{S_a} = 3,793$

$$t_{0,975}^{(v=19)} = 2,093$$

$$\alpha : \alpha \pm t_{1-\alpha/2}^{(n-2)} \cdot S_a$$

$$P\left(0,049 \le \alpha \le 0,171\right) = 0,95$$

Analýza rozptylu jako nástroj analýzy regresních modelů - příklad na modelu přímky

1) Experimentální data

y_1	x_0	x_1	x_2	x_3	x_4
.	.	.	.	.	.
.	.	.	.	.	.
.	.	.	.	.	.
.	.	.	.	.	.
.	.	.	.	.	.
.	.	.	.	.	.
y_n	x_0	x_1	x_2	x_3	x_4
	s_0^2	s_1^2	s_2^2	s_3^2	s_4^2

2) Celková ANOVA "one way"

Zdroj rozptylu	St.v.	SS	MS	F
Mezi skupinami	a-1	SS_B	$SS_B/(a-1)$	MSB/MSE
Uvnitř skupin	na-a	SS_E	$SS_E/(na-a)$	
Celkem	na-1	SS_T	s_y^2	

$$= \frac{SS_T}{na-1}$$

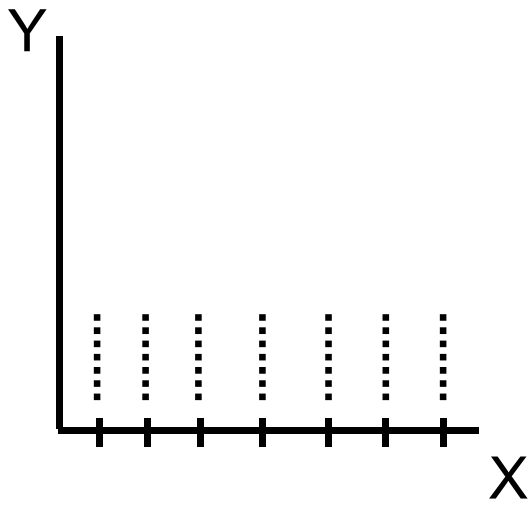

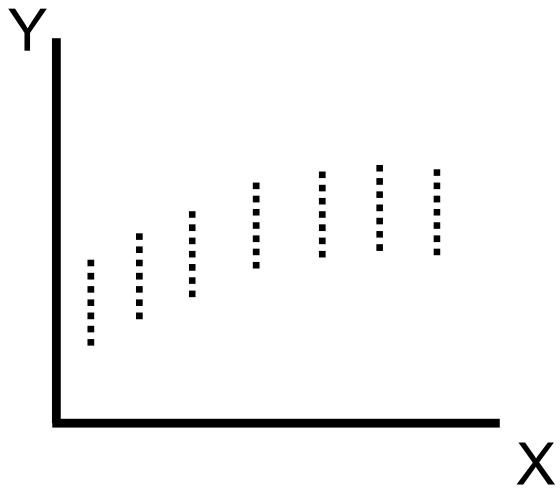

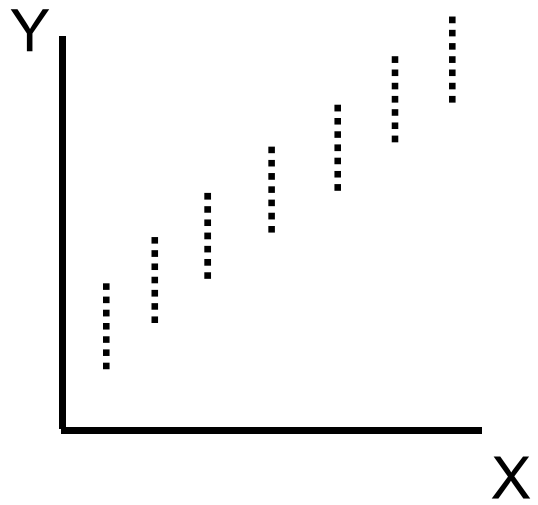

Analýza rozptylu jako nástroj analýzy regresních modelů - příklad na modelu přímky

3) → **Celková ANOVA** → SS_B/SS_T (variance ratio)

→ $MS_B/MS_E = F$

4) Analýza rozptylu regresního modelu (zde přímky)

Zdroj rozptylu	st.v.	SS	MS	F
Model (přímka)	1	SS_{MOD}	MS_{MOD}	MS_{MOD} / MS_R
Residuum	na - 2	SS_R	MS_R	
celkem	na - 1	SS_T		

$(SS_{MOD}/SS_T) . 100 =$ % rozptylu Y "vyčerpaného" přímkou = koeficient determinace (R^2)

Lineární regrese - příklad

X: konc.Cd: 1,2,3,4,5,6 ng/ml
Y: absorb: 0,23; 0,49; 0,72; 0,90; 1,16; 1,39

b=0,228 $S_b=4{,}99.10^{-3}$ **P = 0,000**
a=0,016 $S_a=0{,}019$ **P = 0,457**

r = 0,999
R_2 = 99,81%

St. Error of est: 0,021

ANOVA

Source	D.f.	SS	MS	F	P
Model	1	0,912	0,912	2086,3	0
Residual	4	0,0017	0,000425		
Total (c)	5	0,9138			

$s^2_{y.x} = 4{,}25 \cdot 10^{-4}$
$s^2_y = 0{,}18275$